

DE KRACHT VAN HET WOORD

'Arbeidsongeschiktheid' wekt bij patiënten verkeerde verwachtingen

Veel mensen met een uitkering van bijvoorbeeld 50 procent denken dat zij 'dus' maar twintig uur per week mogen werken. Dit is het gevolg van de verkeerde suggestie die het woord 'arbeidsongeschikt' wekt. Publiciteitscampagnes kunnen deze beeldvorming veranderen.

FONS ELEMANS

Het woord 'arbeidsongeschiktheid' in de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) beïnvloedt sterk de beeldvorming van mensen die een WAO-uitkering hebben of daarvoor in aanmerking komen. Artikel 18-1 van de WAO beschrijft 'arbeidsongeschikt' als: 'Arbeidsongeschikt, geheel of gedeeltelijk, is hij die als rechtstreeks en objectief medisch vast te stellen gevolg van ziekte of gebreken geheel of gedeeltelijk niet in staat is om met arbeid te verdienen, hetgeen gezonde personen met soortgelijke opleiding en ervaring, ter plaatse waar hij arbeid verricht of het laatst heeft verricht, of in de omgeving daarvan, met arbeid gewoonlijk verdienen'.¹

De WAO is in feite een loondervingsuitkering. Het WAO-percentages geeft het verschil weer tussen het loon dat iemand verdiende op het moment van zijn uitval en het loon dat iemand ondanks zijn beperkte belastbaarheid als uiting of gevolg van ziekte of gebrek nog

kan verdienen. De WAO is bedoeld om bestaansonzekerheid en armoede tegen te gaan bij mensen die door beperkingen van de belastbaarheid als gevolg van ziekte of gebrek, minder geld kunnen verdienen dan zij zonder die beperkingen pleegden te verdienen.²

Mensen denken echter meestal dat als zij een WAO-uitkering hebben van bijvoorbeeld 50 procent, zonder dat de verzekeringsarts een beperking heeft opgelegd in het aantal uren dat zij per werkweek belastbaar worden geacht, zij voor 50 procent zijn afgekeurd en maar 20 uur per week mogen werken. Mensen met een uitkering in de categorie 80 tot 100 procent denken dat zij volledig zijn afgekeurd en niet meer kunnen of mogen werken.

DIAMETRAAL

De signaalwerking die van het woord 'arbeidsongeschiktheid' uitgaat, staat diametraal tegenover de doelstellingen van de overheid op het terrein van werk en inkomen zoals geformuleerd in de Sociale Nota 2003. Deze doelstellingen zijn er namelijk op gericht om meer mensen met een uitkering te prikkelen tot het zoeken en aanvaarden van werk én de afhankelijkheid van een uitkering

beoordeeld. Tot die tijd moet de werkgever het loon (gedeeltelijk) doorbetalen.

NIEUWE WAO

In het Strategisch Akkoord en het Hoofddlijnenakkoord heeft het kabinet de hoofdlijnen geschetst voor het nieuwe stelsel van arbeidsongeschiktheidsregelingen dat in 2006 van kracht wordt. Voorgesteld wordt de WAO te vervangen door drie sporen:

De *Extra Garantierегeling Beroepsrisico's (EGB)* is gericht op werknemers die door een beroepsziekte of arbeidsongeval beperkingen in hun functionele mogelijkheden oplopen en hierdoor hun werk geheel of gedeeltelijk niet meer kunnen uitoefenen, waardoor zij een verlies aan verdienvermogen hebben.

De *Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA)* is een regeling voor mensen die (op termijn) door ziekte of gebrek minder dan 25 procent van het minimumloon per week kunnen verdienen of die niet kunnen werken. Vaststellen of er sprake is van volledige ongeschiktheid om arbeid te verrichten kan, afhankelijk van de situatie, op twee manieren gebeuren. Ten eerste: volledig ongeschikt om te werken op medische gronden zijn mensen die geen duurzaam

Overheid wil mensen met een uitkering prikkelen

te ontmoedigen. De methode om dit voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten te bereiken wordt vooral gezocht in het aanscherpen van de verantwoordelijkheden van individuele werkgevers en werknemers.

De eerste stap hiertoe is het verlenen van de loondoorbetalingsverplichting voor werkgevers van één naar twee jaar. Werknemers die vanaf 1 januari 2004 vanwege ziekte of gebrek geheel of gedeeltelijk hun werk niet kunnen verrichten, worden pas na twee jaar - in plaats van na een jaar - voor de WAO

benutbare mogelijkheden hebben en bij wie op voorhand duidelijk is dat zij dusdanig ernstige beperkingen hebben dat zij niet kunnen werken. Het betreft mensen die zijn opgenomen in een AWBZ-erkende instelling, die bedlegerig zijn, of die lichamelijk en/of psychisch niet zelfredzaam zijn. Stelt de verzekeringsarts bij de WAO-beoordeling vast dat er bij iemand sprake is van een van deze situaties, dan wordt er geen loonvergelijkingsberekening uitgevoerd. Ten tweede: volledig ongeschikt om te werken zijn mensen die door beperkingen ten

FOTO: CHRIS PENNERS, HOLLANDE HOOGTE

Wie nog mogelijkheden heeft om inkomen te verwerven, moet die mogelijkheden benutten

gevolge van ziekte of gebrek met reëel bestaande banen op de arbeidsmarkt niet minste 25 procent van het wettelijk minimumloon per week kunnen verdienen. In deze gevallen vindt wel een loonvergelijkingberekening plaats. Het loon dat nog kan worden verdiend, wordt dan echter niet meer vergeleken met het loon dat iemand verdiende voor zijn uitval, maar met het wettelijk minimumloon.

De *Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA)* is voor mensen die ondanks ziekte of gebrek ten minste 25 procent van het minimumloon per week kunnen verdienen. Net als nu wordt bij deze werknemers ook in het nieuwe stelsel van werknemersverzekeringen uitgegaan van het loonvergelijkingprincipe. Als bij de 'nieuwe' WAO-beoordeling blijkt dat een werknemer ten gevolge van ziekte of gebrek loonverlies heeft ten opzichte van het loon dat hij voor zijn uitval verdiende, blijft de verantwoordelijkheid liggen op het niveau van de arbeidsorganisatie. Werkgever en werknemer moeten alles in het werk stellen om de werknemer te behouden voor het arbeidsproces, al dan niet bij de eigen werkgever. Mensen met een loonverlies van 35 tot 80 procent zijn aangewezen op de WW (Werkloosheidswet) en vervolgens op de IAOW (inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers). Als steun in de rug komen zij in aanmerking voor de WGA, op voorwaarde dat zij nieuw werk vinden. Deze nieuwe regeling wordt geïntegreerd met de WW-uitkering. In deze regeling zit zowel een uitgebreid reïntegratiepakket

(onder andere een *no risk*-polis voor werkgevers) als een recht op loonsuppletie voor de gedeeltelijk arbeidsongeschikte. De loonsuppletie bedraagt 70 procent van het verschil van het laatstverdiende loon en het met nieuw werk verdiende loon. Verwacht wordt dat daarmee mensen die soms aanzienlijke gezondheidsbelemmeringen hebben, gestimuleerd worden om hun capaciteiten maximaal te benutten en dat werkgevers gestimuleerd worden om met hen een dienstverband aan te gaan.

ONTKOPPELING

De facto krijgt vanaf 1 januari 2006 niemand die ondanks ziekte of gebrek mogelijkheden heeft om reëel bestaande arbeid te verrichten, het stigma 'arbeidsongeschikt'.

Hoewel ook de woorden 'gedeeltelijk arbeidsongeschikt' in de nieuwe WGA-regeling een verkeerde suggestie kunnen wekken, is de ont koppeling van het woord 'arbeidsongeschikt' van degenen die ondanks beperkingen ten gevolge van ziekte of gebrek nog reële arbeidsmogelijkheden hebben, een geweldige stap voorwaarts.

Wat rest, zijn de tienduizenden mensen die op dit moment vanwege de 'oude' arbeidsongeschiktheidsregelingen een WAO-uitkering hebben en die door de verkeerde suggestie die het woord 'arbeidsongeschikt' wekt, denken dat de hoogte van hun uitkering omgekeerd evenredig is met de mogelijkheden om te werken. Mede hierdoor is voor hen de werkhervattingsdrempel hoog. Om die drempel te verlagen, worden verschil-

lende instrumenten ingezet, waaronder het instellen van de reïntegratietelefoon. Deze is echter vooral bestemd voor uitkeringsgerechtigden die hun capaciteiten maximaal willen benutten in arbeid.

Om ook de andere uitkeringsgerechtigden te stimuleren tot arbeidsparticipatie moet de overheid duidelijk maken dat het hebben van een arbeidsongeschiktheidsuitkering niet betekent dat zij ongeschikt zijn om arbeid te verrichten en dat de hoogte van hun uitkering niets zegt over het aantal uren dat zij per week kunnen werken. Hiertoe moeten publiciteitscampagnes worden ingezet. Deze zijn namelijk bewezen effectief in het beïnvloeden van de beeldvorming en het gedrag van mensen. Het is vervolgens aan de uitkeringsgerechtigden om iets met deze wetenschap te doen. ■

A.W.A. Elemans,
arts, werkzaam in de sociale zekerheid

Correspondentieadres: A.W.A. Elemans, Postbus 176,
1180 AD Amstelveen

Referenties

1. Schattingsbesluit arbeidsongeschiktheidswetten. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2000. 2. Hoekman PH, Houkes J. Economie van de zorg- en welzijnssector. Groningen: Noordhoff Wolters, 2000.

SAMENVATTING

- Het woord 'arbeidsongeschiktheid' wekt de verkeerde suggestie: mensen met een WAO-uitkering denken hierdoor dat zij geheel of gedeeltelijk ongeschikt zijn om te werken.
- De WAO is een loondervingsuitkering. De hoogte van het uitkeringspercentage drukt het verschil uit tussen het loon dat iemand verdiende op het moment van zijn uitval en dat wat iemand ondanks zijn gezondheidsbelemmeringen nog kan verdienen.
- In de 'nieuwe' WAO komt het woord 'arbeidsongeschiktheid' niet meer voor.
- Publiciteitscampagnes moeten mensen met een WAO-uitkering duidelijk maken dat de hoogte van hun uitkering niets zegt over hun vermogen om te werken.